

Stockholms universitet
Tolk- och översättarinstitutet
Institutionen för spanska, portugisiska och latinamerikastudier

Spansk myndighetstext på svenskt klarspråk

Översättning och kommentar
av
Ellinor Sjöberg

Denna magisteruppsats består av en översättning från spanska till svenska av texten *La escolarización del alumnado de origen inmigrante en España: Análisis descriptivo y estudio empírico* från den spanska myndigheten el Defensor del Pueblo. I min översättning försöker jag anpassa texten till vad som i Sverige går under benämningen klarspråk, vilket skapar en del problem eftersom den spanska källtexten inte är skriven efter denna modell. Uppsatsen innehåller också en analys av källtexten och en översättningskommentar, båda utifrån ett klarspråksperspektiv. Min slutsats är att man som översättare måste våga lösgöra sig från källtextens struktur för att åstadkomma en svensk text som är godtagbar ur klarspråksperspektiv. Framför allt har jag delat upp källtextens långa meningar i flera kortare i min översättning. Jag har också bland annat förenklat komplexa formuleringar och utelämnat redundanta ord och fraser.

Magisteruppsats (20p)
i översättning med inriktning på spanska
Vt 05
Handledare: Lars Hedin och Kerstin Wallin

1. INLEDNING	3
2. KÄLLTEXTANALYS	4
2.1 PRESENTATION AV KÄLLTEXTEN	4
2.2 KLARSPRÅKSTESTET SOM ANALYSMODELL	5
2.2.1 <i>Presentation av Klarspråkstestet</i>	5
2.2.2 <i>Mottagaranpassning</i>	6
2.2.3 <i>Huvudbudskap</i>	7
2.2.4 <i>Textstruktur och textbindning</i>	8
2.2.5 <i>Meningar</i>	9
2.2.6 <i>Ord och fraser</i>	9
2.3 SAMMANFATTNING AV TEXTANALYS	10
3. ÖVERSÄTTNINGSKOMMENTAR	10
3.1 PRESENTATION AV ANALYSREDSKAP	10
3.2 PASSIVA KONSTRUKTIONER	12
3.2.1 <i>Passiv konstruktion byts ut mot aktiv</i>	12
3.2.2 <i>Passiv konstruktion ersätts med attributkonstruktion</i>	12
3.2.3 <i>Agenten skrivs ut</i>	13
3.3 SUBSTANTIVERINGAR	14
3.3.1 <i>Substantivering byts ut mot ett verb</i>	14
3.4 ONÖDIGA UPPREPNINGAR OCH FÖRTYDLIGANDEN	14
3.4.1 <i>Implicitgörande utelämnning</i>	15
3.4.2 <i>En synonym utelämnas</i>	15
3.4.3 <i>Redundanta uttryck utelämnas</i>	16
3.4.4 <i>Pronomen ersätter upprepning av substantiv</i>	16
3.5 ÖVERLÅNGA MENINGAR	17
3.5.1 <i>Satsernas inbördes relation förändras</i>	17
3.5.2 <i>Mening delas upp med hjälp av tillägg</i>	18
3.5.3 <i>Lång mening blir punktuppställning</i>	19
3.6 KOMPLEXA FORMULERINGAR	20
3.6.1 <i>Komplexa formuleringar förenklas</i>	20
3.7 OKLARA SYFTNINGAR	21
3.7.1 <i>Oklar syftning förtydligas</i>	21
3.8 KOMPLICERAD MENINGSBYGGNAD.....	22
3.8.1 <i>Subjekt och predikat placeras närmre varandra</i>	22
3.8.2 <i>Ett grafiskt inskott tas bort</i>	23
3.9 INKONSEKVENTA TERMER	23
4. AVSLUTNING	24
5. RESUMEN EN CASTELLANO	25
6.KÄLLFÖRTECKNING	26

BILAGA 1: PRESENTACIÓN, KÄLLTEXT OCH ÖVERSÄTTNING

BILAGA 2: DISCUSIÓN Y CONCLUSIONES, KÄLLTEXT OCH ÖVERSÄTTNING

1. INLEDNING

Klarspråksarbetet i Sverige inleddes på 60-talet och syftar till att göra myndighetsspråket begripligt och lättillgängligt för allmänheten. Klarspråksarbetet bygger på tanken att det i en fungerande demokrati är viktigt att myndigheterna uttrycker sig så att medborgarna förstår. I Sverige har klarspråksarbetet vunnit stort gehör, och i Justitiedepartementet finns sedan 1993 Klarspråksgruppen, som har till uppgift att hjälpa myndigheterna i språkvårdsfrågor (*Begriplighet på hög nivå, 2005: 1-5*). I och med det ökade internationella samarbetet, framför allt inom EU, men också inom organisationer som till exempel FN, är många myndighetstexter som ges ut på svenska ursprungligen författade på ett annat språk.

Sverige har kommit längre i sitt klarspråksarbete än de flesta andra länder i Europa (Ehrenberg-Sundin, 2000). Översättningen av texter som ur ett klarspråksperspektiv ligger långt efter svensk utveckling innebär en stor risk för en tillbakagång mot ett mer svårbegripligt svenskt myndighetsspråk. Det ställer stora krav på att de svenska översättarna känner till klarspråksarbetet och försöker anpassa översättningarna efter det. Som blivande översättare anser jag att det är viktigt att jag känner till och kan tillämpa klarspråksperspektivet i mina översättningar. Jag såg därför magisteruppsatsen som ett utmärkt tillfälle att sätta mig in i klarspråksarbetet och praktiskt tillämpa det i en översättning.

2. KÄLLTEXTANALYS

2.1 Presentation av källtexten

Då jag började leta källtext hade jag två kriterier. Texten måste vara skriven utan att uppenbart följa klarspråksmodellen, men behandla ett ämne som är av intresse för medborgarna i allmänhet.

Den text jag valt att översätta består av två olika kapitel från en undersökning om invandrarbarns situation i det spanska skolsystemet. Undersökningen heter *La escolarización del alumnado de origen inmigrante en España: análisis descriptivo y estudio empírico*. Undersökningen genomfördes av den spanska myndigheten El Defensor del Pueblo i samarbete med UNICEF-Spanien. El Defensor del Pueblo är en myndighet som ska försvara den enskilda spanska medborgarens intressen i kontakten med andra myndigheter. Man kan anta att undersökningen kan intressera såväl rektorer och lärare som intresserade föräldrar, vilket motiverar att texten skall vara lättbegriplig.

Undersökningen består av två delar på vardera cirka 500 sidor. I den första delen, som mina textavsnitt är hämtade från, genomförs en kvantitativ undersökning av invandrarelevs studieförhållanden i Spanien. Undersökningen bygger på uppgifter som El Defensor del Pueblo begärt in från utbildningsväsendet i Spanien. I undersökningen framkommer att invandrarelever i första hand utbildas i de kommunala skolorna, och att skolväsendet bör arbeta för att invandrarelever inte i för stor utsträckning ska samlas i några få skolor. De avsnitt av undersökningen som jag kommer att översätta är:

- *Presentación*, sidorna I-X, en sammanfattande presentation av undersökningen.
- *Discusión y conclusiones*, sidorna 409 till och med 422, presentation av diskussion och slutsatser

Jag har valt två kapitel som tillsammans ger en översikt av hela undersökningen, och därför underlättar läsningen av min översättning. Eftersom källtexten är ett skrivskyddat dokument behåller jag källtextens sidnumrering, och numrerar för tydlighets skull min översättning på samma sätt. Därför har till exempel första sidan i *Discusión y conclusiones* sidnummer 409. (Se bilaga 2, källtext och översättning)

2.2 Klarspråkstestet som analysmodell

Eftersom jag i min översättning kommer att sträva efter att följa klarspråksmodellen har jag valt att även göra min analys av källtexten utifrån denna modell. Min källtextanalys kommer att baseras på Klarspråkstestet (se punkt 2.2.1). Klarspråkstestet består av 36 frågor och är tänkt att fungera både som hjälp vid egen textproduktion, men också för att kunna analysera begripligheten i andra texter.

2.2.1 Presentation av Klarspråkstestet

Statskontoret fick i september 2000 i uppdrag av Justitiedepartementet att utvärdera begripligheten i myndighetstexter. Bakgrunden till uppdraget är regeringens program *En förvaltning i demokratins tjänst*, som syftar till att göra regeringens arbete tillgängligt och begripligt för allmänheten, bland annat genom att använda ett så enkelt och begripligt språk som möjligt. I uppdraget anges att Statskontoret ska utveckla ett diagnosinstrument för att bedöma begripligheten hos myndighetstexter. Diagnosinstrumentet har sedan arbetats fram i samarbete med Klarspråksgruppen och **Statistiska centralbyråns** mättekniska laboratorium, och bygger på etablerad kunskap om myndighetsspråk. Diagnosinstrumentet är utformat för att kunna användas av personer utan expertkunskaper om språk. Frågorna i diagnosinstrumentet formulerades av Statskontorets projektledare Catharina Nyström och granskades sedan av Klarspråksgruppen och diskuterades i en seminariegrupp vid Uppsala

universitet. (*Uppdrag att genomföra en utvärdering av begripligheten i myndigheternas texter, 2001*) Utifrån detta arbete skapades ett test för att bedöma texters läsbarhet, bestående av fem nivåer:

- Mottagaranpassning
- Huvudbudskap
- Textstruktur och textbindning
- Meningar
- Ord och fraser

Grundtanken för testet är att läsbarheten påverkas mer ju högre upp i en texts hierarki en felaktighet förekommer. Det är alltså värre med en dålig disposition än med ett felaktigt ordval. En viktig utgångspunkt är också i vilken grad texten är anpassad till mottagaren. Jag kommer att dela in min textanalys i dessa nivåer och använda frågorna som redskap för att analysera texten. Jag kommer dock inte att redovisa svaren fråga för fråga, utan istället göra en sammanfattning av varje nivå.

2.2.2 Mottagaranpassning

På denna nivå läggs vikt vid huruvida texten tydligt redovisar vem som är avsändare och mottagare, och om texten presenterar informationen ur läsarnas perspektiv. Man bör också undersöka om det finns ett konsekvent och tydligt direkt tilltal till läsarna (*Klarspråkstestet, s.2*).

Källtexten börjar med ett tio sidor långt avsnitt som heter *presentación*. Där ges bakgrunden till varför man valt att göra undersökningen och hur arbetet har lagts upp. Vidare får man reda på de viktigaste resultaten från undersökningens två delar, och stycket fungerar alltså som en sammanfattning. Att El Defensor del Pueblo är en av avsändarna får man reda på i andra stycket på textens första sida, men det dröjer ända tills sista stycket på andra sidan innan man får veta att även Unicefs spanska avdelning står som avsändare. Textens avsändare talar i

större delen av texten om sig själv i tredje person. I ett par fall står det dock plötsligt i vi-form, som "nuestro país" 'vårt land' (KT, I:20) och "nuestro sistema educativo", 'vårt utbildningssystem', (KT, III:15) . Personliga pronomen används på ett liknande sätt flera gånger i undersökningen. Detta kan ge intryck av ett "vi och de"-tänkande som skulle kunna upplevas som stötande av svenska läsare. Jag har därför gjort översättningen mer neutral genom att till exempel skriva 'utbildningssystemet' i stället för 'vårt utbildningssystem'. För att inte osynliggöra avsändaren ännu mer har jag i stället valt att skriva i vi-form på andra ställen där det är tydligt att det är El Defensor del Pueblo som talar. Vem undersökningen riktar sig till uttrycks inte klart i något av de två avsnitt jag översätter. På sidan VI, stycke två, tilltalas "el lector interesado", 'den intresserade läsaren', men vem denna läsare förväntas vara uttrycks inte. Av ämnet för undersökningen kan man dock anta att den riktar sig till alla som arbetar inom eller är intresserade av det spanska skolväsendet, till exempel lärare, rektorer, ansvariga i regeringen och föräldrar.

Om avsändarens förhållande till mottagaren finns ett intressant stycke på sida VI, stycke två. Där uppmanar textförfattarna läsarna att utifrån det som framkommer i undersökningen själva dra slutsatser avseende den utbildningspolitik och praktik som bedrivs, eftersom El Defensor del Pueblo måste förhålla sig politiskt neutral och inte får uttala sig i frågan. Det finns således en ambition till kommunikation med läsarna, men texten hade vunnit tydlighet på att konkret tala om vem den riktar sig till.

2.2.3 Huvudbudskap

I *Klarspråkstestet* beskrivs under denna rubrik vikten av att det tydligt framgår vad som är textens huvudbudskap och att det uttrycks klart och entydigt. Det är också önskvärt att textens huvudrubrik stämmer ihop med huvudbudskapet (*Klarspråkstestet*, s. 3).

I sammanfattningen ägnas den första sidan åt att ge en bakgrund till undersökningen. Det dröjer till andra stycket på sida II innan läsaren får reda på vad undersökningen behandlar för ämne. Ur klarspråkssynpunkt är detta störande, eftersom det är viktigt att läsaren snabbt ska kunna avgöra om detta är en text som intresserar honom eller henne. Huvudbudskapet, eller syftet med texten, är att ge en bild av utländska elevers situation inom det spanska skolväsendet. Av bakgrundsinformationerna förstår man att detta är ett led i ett större projekt som rör invandrares integration i det spanska samhället. Eftersom invandrarelever genom sin utbildning förväntas ta del av och anamma det nya landets traditioner och värderingar anser undersökningens initiativtagare att utbildningsväsendet är av avgörande vikt för en lyckad integration. Textsyftet upprepas dock flera gånger genom undersökningen och gör det lätt för läsaren att se den röda tråden. Undersökningens namn, *La escolarización del alumnado de origen inmigrante en España: análisis descriptivo y estudio empírico* stämmer väl överens med textens innehåll.

2.2.4 Textstruktur och textbindning

På den här nivån är det intressant huruvida texten har en ändamålsenlig disposition, och om läsaren får svar på sina frågor tidigt i texten. Det är också viktigt att texten är lättöverskådlig och att det finns hänvisningar i texten som hjälper läsaren att hitta. För längre texter som den här är det också viktigt att det finns en innehållsförteckning och en sammanfattning (*Klarspråkstestet*, s. 4).

Något som är förvirrande med texten jag valt är att innehållsförteckningen kommer efter sammanfattningen. Det går naturligt vis att bläddra fram till den innan man börjar läsa, men eftersom en innehållsförteckning alltid brukar komma först utgör placeringen av den ett onödigt hinder för överblicken. I övrigt är innehållsförteckningen tydlig med sifferpunkter och underavdelningar till dessa. I den spanska texten används många sambandsord som "además", 'dessutom', och "ahora bien", 'dock'. Detta är viktigt ur klarspråkssynpunkt,

och gör att läsaren upplever att texten hänger ihop. Ett flertal meningar inleds emellertid med otydliga syftningar. På sidan IV, andra stycket, börjar meningen med "Con esta parte del trabajo.", 'Med denna del av arbetet'. Det som avses är den första delen av undersökningen, vilket man med fördel kan skriva ut för att undvika missförstånd.

2.2.5 Meningar

Meningslängden bör enligt anvisningar i *Klarspråkstestet* variera och ligga mellan 10 och 25 ord per mening. Man bör undvika att göra vänstertunga meningar, det vill säga med många ord till vänster om det finita verbet. Dessutom bör man undvika att inleda meningar med oklara hänvisningar till tidigare resonemang. Även grafiska inskott (se 3.8.2) är typiskt för ett byråkratiskt språk och bör användas sparsamt (*Klarspråkstestet*, s. 7).

Det mest iögonfallande i den spanska texten är meningslängden. Meningarna är genomgående mycket långa med många bisatser och komplicerad struktur. Det är tydligt att det är först på meningsnivå som texten markant frångår klarspråksmodellen.

2.2.6 Ord och fraser

Substantiveringar i stället för verbfraser är vanliga i myndighetstexter och bör undvikas enligt klarspråksmodellen (*Klarspråkstestet*, s. 8). Exempel på det finns på sidan 410, stycke två. Där står "para la realización de este estudio", som ordagrant betyder 'för genomförandet av denna undersökning'. För att undvika substantiveringen kan man i stället skriva 'för att genomföra denna undersökning'.

Ett annat genomgående drag i myndighetstexter är komplicerade uttryck som kan skrivas kortare utan att förlora tydlighet. Detta stämmer väl på min källtext och jag förenklar genomgående sådana uttryck i min översättning.

2.3 Sammanfattning av textanalys

Av min textanalys framgår att det är främst på menings- och frasnivå som jag kommer att behöva göra förändringar i texten. På flera av de andra nivåerna är det tydligt att textförfattarna vinnlagt sig om att göra en kommunikativ och tydlig text. Framförallt har texten en tydlig disposition och en stark textbindning. De anmärkningar jag gjort beträffande redovisning av mottagare (se avsnitt 2.2.2) väljer jag att inte ändra, eftersom jag inte kan veta säkert vem texten riktar sig till.

3. ÖVERSÄTTNINGSKOMMENTAR

3.1 Presentation av analysredskap

I min kommentar redovisar jag hur jag utifrån klarspråksmodellen löst de översättningsproblem jag stött på. Klarspråksmodellen har likheter med vad Rune Ingo kallar pragmatisk översättning (Ingo, 1990: 55, 158-164). Huvudsyftet med pragmatisk översättning är att måltexten ska fungera i den nya språk- och kulturmiljön. Vid pragmatisk översättning måste översättaren beakta språkligt – konventionella skillnader och skillnader i kultur och utbildning. Inställningen till klarspråk i Sverige respektive Spanien är just en sådan skillnad. Medan klarspråksarbetet har vunnit stort gehör i Sverige har det i Spanien varit svårare att driva igenom förändringar av myndighetsspråket (Ehrenberg-Sundin 2000: 162-163).

Ingo skriver vidare att i den pragmatiska analysen är textens syfte eller funktion är viktig. Texten från El Defensor del Pueblo är av informativ typ, det vill säga att textens främsta uppgift är att förmedla information (Ingo, 1990: 159). Det viktigaste vid översättning av en informativ text är att återge informationen korrekt. Formen kan således ändras så länge betydelsen inte gör det.

Jag har vid analysen av mitt eget översättningsarbete använt mig av *Klarspråkstestet* för att tematisera de ändringar jag gjort. I vissa fall relaterar jag

även ändringarna till Rune Ingos pragmatiska modell. Ett annat organ som arbetar för ett klarare myndighetsspråk är Europeiska kommissionens översättningstjänst. De driver kampanjen *Fight the Fog* och har givit ut skrivhandledningen *Write clearly*, vilken också varit till god hjälp vid översättningen och analysen. Jag har även använt en skrivhandledning som Utrikesdepartementen gett ut, *Tala för att tolkas. Skriva för att översättas* (2001). Den riktar sig i första hand till talare och textförfattare inom EU, men är användbar även vid bedömningen av andras texter. Skrivhandledningen ger tydliga riktlinjer om hur en klart och tydligt formulerad text ska se ut. Mina källor för informationen om klarspråksperspektivet är således de tre skrifterna *Klarspråkstestet*, *Tala för att tolkas. Skriva för att översättas* och *Write clearly*. Eftersom jag använt dem parallellt har jag inte angivit källhänvisningar varje gång jag refererar till klarspråk.

Den del av ”*Tala för att tolkas, skriva för att översättas*” som rör skriven text är formulerad i 12 punkter. Jag har valt ut sju av dem som passar min analys, och med hjälp av dem och de delar av *Klarspråkstestet* och *Write clearly* jag ansett relevanta har jag delat in mina översättningsproblem i åtta kategorier:

- *Passiva konstruktioner*
- *Substantiveringar*
- *Onödiga upprepningar och förtydliganden*
- *Överlånga meningar*
- *Komplicerade formuleringar*
- *Oklara syftningar*
- *Komplicerad meningsbyggnad*
- *Inkonsekventa termer*

Jag inleder varje punkt med att kort beskriva problemet. Sedan tar jag upp ett eller fler exempel från min översättning på varje kategori. I exemplen står *KT* för källtext och *Ö* för min översättning. I några fall har jag även, som jag

tidigare nämnt, valt att jämföra klarspråkslösningarna med pragmatisk översättningsteori.

3.2 Passiva konstruktioner

Passiva verbkonstruktioner gör det ofta otydligt vem det är som gör något i texten. Texten vinner ofta tydlighet på att agenten skrivs ut. I min källtext förekommer många passivkonstruktioner som jag löst på olika sätt, oftast genom att göra en omskrivning med en aktiv konstruktion.

3.2.1 Passiv konstruktion byts ut mot aktiv

I många fall har jag låtit spanskans agentadverbial ersättas av ett subjekt. Här har jag låtit en del av det långa agentadverbialet (understruket i källtexten) bli subjekt i min översättning (understruket i översättningen).

Ex.1 KT ”En concreto, la muestra estuvo formada por un total de 181 centros de Educación Primaria y Secundaria: 41 de Madrid; 41 de Cataluña; 37 de la Comunidad Valenciana; 40 de Andalucía y 22 de Murcia.”(KT, VI:7)

Ex.1, Ö ”181 låg-, mellan- och högstadieskolor ingick i urvalet: 41 i Madrid, 41 i Katalonien, 37 i Valencia, 40 i Andalusien och 22 i Murcia.”(Ö, VI:6)

3.2.2 Passiv konstruktion ersätts med attributkonstruktion

I några fall har jag i stället helt enkelt tagit bort verbet och med hjälp av en preposition låtit agenten i källtexten bli ett attribut till ett substantiv i översättningen. I exemplet nedan har det långa ”proporcionada por los distintos componentes del contexto escolar” på detta sätt kortats ned till ’från olika delar av skolvärlden’, vilket gör meningen mer lättläst och bidrar till att minska textmassan i hela dokumentet.

Ex. 2, KT ”El segundo de los trabajos integrantes de esta investigación, Estudio empírico de la realidad educativa del alumnado de origen inmigrante” se ha realizado a partir de la información directa proporcionada por los distintos componentes del contexto escolar: equipos directivos de los centros, profesorado, padres y madres, así como por los propios alumnos y alumnas.”(KT, IV: 38)

Ex. 2, Ö ”Undersökningens andra del, ”Empirisk undersökning av invandrarelevens utbildningssituation”, bygger på direkt information från olika delar av skolvärlden: skolledningar, lärare, föräldrar och eleverna själva.”(Ö, IV:42)

3.2.3 Agenten skrivs ut

En annan spansk konstruktion som inte innebär passiv konstruktion med utsatt agent, men som på ett liknande sätt bidrar till att göra agenten osynlig är användandet av den så kallade *passiva refleja* som ofta översätts med 'man' på svenska. Jag har så ofta det varit möjligt försökt skriva ut vem 'man' är. I *Klarspråkstestet* står det att det är viktigt för läsförståelsen att det framgår vem som är avsändare i en text. Det motiverar att hellre skriva 'El Defensor del Pueblo' eller 'vi' i stället för 'man', i de fall då det är möjligt. Källtextens författare har redan introducerat ett text-vi och att använda det oftare gör att textens tilltal till läsaren blir mer direkt och signalerar tydligt att det finns en avsändare i texten. I min översättning har jag genomgående försökt att på detta sätt göra översättningen mer mottagaranpassad än källtexten. Exempel tre visar ett sådant försök, då jag i stället för att ordagrant översätta ”que se acaba de hacer referencia” med 'som man just nämnt' skriver 'som vi just nämnt'.

Ex. 3, KT ”Los resultados obtenidos, con las excepciones a que se acaba de hacer referencia, van en la misma línea que....”(KT, 413: 8)

Ex. 3, Ö ”Resultaten överensstämmer, med de undantag som vi just nämnt med” (Ö, 413: 8)

3.3 Substantiveringar

Substantiveringar är substantiv som bildats av verb. Ofta måste de kompletteras med ett innehållslöst verb som till exempel 'göra' och 'ske'. Många substantiveringar i en text gör den odynamisk och otymplig. Detta kan lätt åtgärdas genom att byta ut substantiveringarna mot verbfraser.

3.3.1 Substantivering byts ut mot ett verb

I följande exempel har jag skrivit 'för att i så hög grad som möjligt integrera', i stället för 'för att maximera integrationen'. På så vis använder jag det mer innehållsrika verbet 'integrera' i stället för det mindre specifika 'maximera'.

Ex. 4, KT "...para optimizar la integración total en la sociedad de los y las estudiantes que son descendientes de personas inmigrantes."(KT, 417: 10)

Ex. 4, Ö "... för att i så hög grad som möjligt integrera elever med utländskt ursprung i samhället."(Ö, 417: 3)

3.4 Onödiga upprepningar och förtydliganden

Som jag nämnt i textanalysen finns problemen ur klarspråksperspektiv framför allt på meningsnivå i källtexten. Meningarna är genomgående mycket långa. En anledning till detta är att textförfattarna gärna vill vara väldigt tydliga. Detta är typiskt för informativ text (Ingo, 1991: 159). De vill inte att något ska kunna missförstås och väljer därför ofta att till exempel upprepa substantivfraser som med fördel kunde ersättas av pronomen. I källtexten finns även många exempel där författarna använder två eller flera ord som är synonyma för att beskriva något. Jag har genom hela översättningen valt att utelämna vad jag uppfattat som upprepningar eller onödiga förtydliganden. I *Write clearly* råder man skribenter att inte använda redundanta uttryck som till exempel "as is well known", det vill säga uttryck som inte i sig tillför någon information (*Write*

clearly, s. 8). Jag har i min översättning utelämnat ett flertal sådana uttryck, vilket jag ger exempel på nedan.

Ingo talar om *semantiska utelämnningar* och *implicitgöranden* (Ingo, 1991: 255). Att göra en semantisk utelämning är att utelämna betydelseelement i källtexten medan ett implicitgörande är att utesluta betydelseelement i källtexten som ändå framgår av sammanhanget. Jag har försökt att endast göra utelämnningar av det senare slaget.

3.4.1 Implicitgörande utelämning

I exemplet nedan har jag gjort bedömningen att källtextens ”una vez cumplimentados por”, ’då de fyllts i av’, kan uteslutas eftersom man kan förutsätta att de enkäter som en undersökning ska bygga på faktiskt blir ifyllda. Detta är således ett exempel på en implicitgörande utelämning.

Ex. 5, KT ”Para esta parte del trabajo, se diseñó una serie de cuestionarios específicos que, una vez cumplimentados por cada uno de los colectivos anteriormente citados, proporcionasen información amplia y detallada sobre la situación de”(KT, V: 3)

Ex.5, Ö” För den här delen av undersökningen utformades ett antal enkäter som delades ut till de nämnda grupperna. Svaren skulle ge en detaljerad och omfattande bild av elevernas situation”(Ö, V: 1)

3.4.2 En synonym utelämnas

Som jag tidigare nämnt är kravet på exakthet stort i informativa texter. Kanske är det därför som textförfattarna genom hela texten staplar synonymer på varandra, vilket är en av anledningarna till att meningarna är så långa. Jag har så ofta det inte påverkat betydelsen valt att utelämna synonymer, för att på så vis minska meningslängden något.

Ex. 6, KT ”...tratando de aliviar las carencias, penurias, limitaciones, que tan a menudo se derivan de su condición.”(KT, I: 25)

Ex. 6, Ö "... för att avhjälpa de brister och begränsningar som så ofta orsakas av deras situation."(Ö, I: 25)

"Carencias" och "penurias" betyder enligt Nordstedts Spanska ordbok (1999) båda 'brister'. Att utesluta ett av dem ändrar således inte på något vis textens betydelse.

3.4.3 Redundanta uttryck utelämnas

Ett av de råd som författarna av *Write clearly* ger till skribenter är att inte använda för många onödiga uttryck som "as is well known", "it is generally accepted that" och så vidare(*Write clearly*, s. 8). Syftet med att utelämna sådana uttryck är att hålla ned längden på meningarna och i förlängningen på hela dokumentet. I exempel sju har jag utelämnat "como es sabido", som inte tillför meningen någon information i egentlig mening. Man kan dock säga att denna sorts uttryck gör en text mer kommunikativ. Genom att skriva 'som alla vet' eller 'ju' markerar textförfattarna att de och läsarna har en gemensam kunskap om något. Detta motiverar att utelämningar av denna sort görs med viss försiktighet.

Ex. 7, KT "...y de manera especial para las niñas que, como es sabido, son las más perjudicadas cuando no está garantizado el derecho a la educación."(KT, 416: 32)

Ex. 7, Ö "...och i synnerhet för flickor som är de som blir mest förfördelade när rätten till utbildning inte är garanterad."(Ö, 416: 28)

3.4.4 Pronomen ersätter upprepning av substantiv

Även här kan man anta att upprepningen av substantiv som med fördel kunnat ersättas av ett pronomen är resultatet av en strävan efter tydlighet. Jag har valt att då det inte kan leda till missförstånd ersätta substantiv med pronomen för att även på detta sätt minska textmassan något. Pronomenet 'Dessa' ersätter här 'de

privata skolorna med statsbidrag', för att undvika en onödig upprepning. Förändringen kan även ses som ett försök att med hjälp av pronomen öka koherensen i texten.

Ex. 8, KT "Por ello, dado que los centros privados/concertados se financian también con fondos públicos, las políticas educativas han de tender a la redistribución homogénea del alumnado de origen extranjero entre la red pública y la privada/ concertada." (KT, 414: 27)

Ex. 8, Ö "Eftersom de privata skolorna med statsbidrag också finansieras av allmänna medel måste skolmyndigheterna se till att elever av utländskt ursprung fördelas jämnt mellan dessa och de allmänna." (Ö, 414: 24)

3.5 Överlånga meningar

I *Write clearly* menar författarna att en mening ska bestå av omkring 20 ord. Källtextens meningar är genomgående betydligt längre än så. Meningslängden har följaktligen varit ett av de största problemen vid översättningsarbetet. Oftast har jag löst problemet genom att dela upp en längre mening i två eller flera kortare. Då har jag många gånger behövt ta bort subjunktioner som binder ihop bisatserna, med följderna att satsernas inbördes relation grammatiskt sett förändras. Även här kan man motivera denna typ av lösningar med den pragmatiska översättningsanalysen, där formen är underordnad betydelsen. En annan vanlig lösning har varit att jag lagt till ett ord, ofta ett verb eller ett substantiv för att kunna göra en ny mening. I två fall har jag gjort en mening till en punktuppställning.

3.5.1 Satsernas inbördes relation förändras

Då jag delat upp en längre mening i flera kortare har jag ofta tvingats ändra satsernas hierarki, ofta genom att subjunktioner bytts ut eller helt utelämnats. Jag har då försökt se till att betydelsen inte påverkats, som i exemplet nedan.

Ex. 9, KT "Hay que supervisar con extrema atención los procesos de admisión de alumnos en centros sostenidos con fondos públicos para que se respeten los criterios previstos en las normas y que tanto el sector de titularidad pública como el de titularidad privada-concertada asuman la responsabilidad que les corresponde de acuerdo con el peso específico que tienen en el sistema educativo."(KT, VIII: 3)

Ex. 9, Ö "Man måste noggrant kontrollera att antagningsreglerna vid skolor som finansieras av allmänna medel följs. Både de kommunala skolorna och de privata skolorna med statsbidrag måste ta det ansvar som deras särskilda betydelse för utbildningssystemet ger dem."(Ö, VIII: 3)

I det här exemplet har källtexten ett långt adverbial som inleds med "para que" och slutar med "el sistema educativo" (understruket i KT). Det binds ihop av ett "y que", 'och att'. Jag har gjort två meningar genom att ta bort "y que" och börja den andra meningen med 'både'. Jag har således även förändrat satsernas inbördes hierarki genom att ta bort en final subjunktion, nämligen "para que" 'så att'. Konstruktionen i källtexten är ungefär 'man noga måste kontrollera antagningen vid skolor som finansieras av allmänna medel så att reglerna följs'. Jag skriver istället 'Man måste noggrant kontrollera att antagningsreglerna vid skolor som finansieras av allmänna medel följs'. 'Så att' är även överordnat 'Både de kommunala skolorna och de privata skolorna med statsbidrag måste ta det ansvar som deras särskilda betydelse för utbildningssystemet ger dem' i källtexten, men inte i min översättning. Rent grammatiskt ändras satsernas förhållande till varandra, men jag anser inte att det påverkar meningens innebörd.

3.5.2 Mening delas upp med hjälp av tillägg

Min främsta strävan vid översättningsarbetet har varit att minska antalet överlånga meningar. Ibland har det då blivit nödvändigt att göra ett tillägg för att kunna dela upp en lång mening i flera kortare.

I exempel tio fungerar den understrukna satsen som ett sättsadverbial. Jag gör satsen till en egen mening genom att ta bort gerundiumformen och lägga till verbet 'är' (understruket i exemplet).

Ex. 10, KT " *Cuando analizamos los datos desglosados por los tres niveles educativos, infantil, primaria y secundaria, utilizando la información que las autoridades educativas remitieron al Defensor del Pueblo resulta que la mayor proporción de alumnos y alumnas estudian primaria, siendo en los autóctonos (44 %) menor que en los extranjeros (50 %).*"(KT, 415: 33)

Ex. 10, Ö " *När vi analyserar siffrorna uppdelat på de tre utbildningsnivåerna förskola, låg- och mellanstadium och högstadium, ser vi att de flesta eleverna gick på låg- och mellanstadiet; 44 % av de inhemska och 50 % av de utländska. Informationen som använts är den som utbildningsmyndigheterna lämnat till el Defensor del Pueblo.*"(Ö, 415: 39)

3.5.3 Lång mening blir punktuppställning

Vid ett par tillfällen har meningarna i källtexten varit så långa och komplicerade att jag valt att strukturera upp dem i en punktuppställning. I exemplet nedan är meningen 114 ord lång! Eftersom de ytterst komplexa samordnade nominalfraser som utgör fundamentet alla har verbet "son", 'är', (understuket i källtexten) som predikat och "recomendaciones" som predikatsfyllnad tyckte jag att en punktuppställning var ett bra alternativ. Verbet behöver inte upprepas, och det blir lättare att förstå innehållet.

Ex. 11, KT " *La adopción de medidas dirigidas a la recogida y actualización permanente de datos que permitan tener un conocimiento exacto en todo momento de la evolución de la inmigración en nuestro país y de las necesidades presentes y futuras que de la misma de (sic!) derivan en materia de escolarización del alumnado de origen inmigrante y la adopción, asimismo, de iniciativas que corrijan y eviten que en lo sucesivo prosperen los desajustes más arriba mencionados que , por el momento, tan sólo apuntan en nuestro sistema educativo, pero podrían llegar a constituir obstáculos graves para una plena integración de*

este alumnado, son , entre otras, recomendaciones que se recogen en este último apartado del estudio.”

(KT, IX: 33)

Ex. 11, Ö ” Rekommendationer som uttrycks i detta avsnitt är bland annat:

- *Att fortlöpande samla in och uppdatera fakta som möjliggör en exakt kännedom om hur invandringen utvecklas i Spanien.*
- *Att kartlägga och uppdatera nuvarande och framtida behov som invandringen skapar i fråga om invandrarelevers skolgång.*
- *Att vidta åtgärder som förhindrar att de ovan nämnda missförhållanden successivt ökar. Dessa anas än så länge bara i vårt skolsystem, men de skulle kunna bli ett allvarligt hinder för invandrarelevernas integration.(Ö, IX: 32)*

3.6 Komplexa formuleringar

KISS-regeln, ”Keep It Short and Simple”, är en av de regler som förespråkas i *Write clearly*-texten. Kontentan av den regeln är att man inte ska krångla till det i onödan. Om det går att uttrycka sig enkelt bör man göra det, det dunkelt sagda är ofta det dunkelt tänkta. Att uttrycka sig enkelt ger större trovärdighet (*Write clearly*, s. 8-9).

3.6.1 Komplexa formuleringar förenklas

För att följa KISS-regeln har jag i översättningen valt att formulera komplexa uttryck på ett enklare sätt. De enklare lösningarna består också av färre ord, vilket har bidragit till att den totala textmängden minskat i översättningen. Lösningarna följer inte ett visst mönster utan ser olika ut från fall till fall. Nedan följer två exempel på denna sorts förenklingar.

Ex. 12, KT ”zona geográfica de procedencia de la familia del alumnado.”

(KT, IV: 24)

Ex. 12, Ö ”varifrån elevernas familjer kommer”(Ö, IV: 23)

Ex. 13, KT "titularidad de los centros que escolarizan a estos alumnos y alumnas"(KT, IV: 25)

Ex. 13, Ö "vilken beteckning elevernas skola har"(Ö, IV: 24)

3.7 Oklara syftningar

I texter med långa meningar blir syftningarna lätt otydliga. I *Tala för att tolkas. Skriva för att översättas* sida 22 står det:

Syftningar kan bli oklara när det inte finns tydliga sambandsord i texten. Även när meningarna är för långa och komplicerat byggda, vilket är vanligt i EU-texter, är det lätt hänt att det blir fel i översättningen. När översättaren måste lösa upp satsförkortningar och kanske samordna flera relativsatser [...] blir det ibland oklart vad relativsatsen syftar på.

I allmänhet bör det ord som 'som' eller 'vilken' syftar på komma sist i föregående sats, dvs. omedelbart före pronomenet, eller tydligt markerat med pronomen som den, det, de eller sådan, sådant, sådana.

I min källtext finns många sådana långa och komplicerat byggda meningar som beskrivs i citatet ovan och det är således viktigt att se till att syftningar blir tydliga i översättningen.

3.7.1 Oklar syftning förtydligas

Källtextens meningar ofta är långa med många sammanfogade satser. I exempel 14, KT, inleds det andra stycket med verbet "demuestra" . "El trabajo de investigación", subjektet som styr verbet, står först i meningen innan. Eftersom källtextens meningar är långa med många bisatser kan det för tydlighets skull vara bra att upprepa subjektet en gång till, vilket jag gjort i min översättning, där andra stycket inleds med 'undersökningen'.

Ex 14, KT "El trabajo de investigación demuestra que la variable "concentración", es decir, el examen de los centros educativos con porcentajes de alumnado de origen inmigrante superiores al 30 %, da lugar a valoraciones negativas de la situación por parte de la práctica totalidad de los integrantes de la comunidad educativa.

Demuestra también que"(KT, VII: 28)

Ex. 14., Ö " Undersökningen visar att koncentrationsvariabeln, det vill säga undersökningen av skolor med mer än 30 % invandrarelever, ger upphov till en negativ värdering av situationen från praktiskt taget alla delar av skolväsendet.

"Undersökningen visar också att"(Ö, VII: 28)

3.8 Komplicerad meningsbyggnad

I *"Tala för att tolkas. Skriva för att översättas"* råder man skribenter att inte skjuta in information mellan satsdelar som hör ihop. Subjekt, predikat och objekt ska stå så nära varandra som möjligt. Detsamma gäller för hjälp- och huvudverb. Man bör heller inte använda för många grafiska inskott, som också de försvårar läsningen (*Tala för att tolkas. Skriva för att översättas*, 2001. s. 23).

3.8.1 Subjekt och predikat placeras närmre varandra

Här har jag valt att börja meningen med tidsadverbialiet 'under de senaste 30 åren' för att låta subjekt och predikat stå så nära varandra som möjligt. För att kunna göra på det sättet har jag i min översättning låtit 'det spanska samhället' bli subjekt, i stället för "los cambios", 'förändringarna', som är subjekt i källtexten.

Ex. 15, KT "Los cambios experimentados por la sociedad española en los últimos treinta años han sido vertiginosos."(KT, I: 1)

Ex. 15, Ö ” Under de senaste 30 åren har det spanska samhället genomgått svindlande förändringar.”(Ö, I: 1)

3.8.2 Ett grafiskt inskott tas bort

Här har jag tagit bort inskottet ”–que precisamente acompaña a esta Presentación completando el primer volumen de los dos que ocupa esta investigación–” och spridit ut informationen över meningen. ”que precisamente acompaña a esta Presentación” har jag lagt i slutet av meningen med hjälp av ett ’och’. ”el primer volumen de los dos que ocupa esta investigación” har jag kortat ned till ’Den första av undersökningens två delar’ och lagt först i meningen. Jag har även gjort om den långa meningen i källtexten till två kortare (se avsnitt 4).

Ex. 16, KT ”El primero de los estudios citados –que precisamente acompaña a esta Presentación completando el primer volumen de los dos que ocupa esta investigación- ”Análisis descriptivo de las condiciones de escolarización” tiene por objetivo conocer cuál es la realidad educativa del alumnado extranjero y de origen inmigrante en la totalidad de España y en cada una de las Comunidades Autónomas.”(KT, III: 39)

Ex. 16, Ö ” Den första av undersökningens två delar heter ”Deskriptiv analys av förutsättningarna för skolundervisning”, och är den som följer på denna presentation. Dess syfte är att ta reda på hur utländska och invandrade elevers utbildningssituation ser ut, både i Spanien som helhet och i var och en av de autonoma regionerna.”(Ö, III: 42)

3.9 Inkonsekventa termer

I *Tala för att tolkas. Skriva för att översättas* rekommenderas skribenten att vara konsekvent i sitt bruk av termer för att inte förvirra läsaren. I källtexten finns två termer som mer än några andra skapat förvirring i översättningsarbetet. Det är källtextförfattarnas användning av ”extranjero” och ”inmigrante”. De används både som termer och som vanliga ord. Då de står med fetstil i källtexten räknas

de som termer och får då en annan betydelse. I avsnittet "Introdución y objetivos" som jag inte har översatt förklarar textförfattarna att de med "extranjero" avser människor som kommer från ett annat land än Spanien, vilket är logiskt. Termen "inmigrante" har dock givits en egen betydelse, och avser personer som kommer från Central- och Sydamerika, Afrika, Asien, Oceanien och icke-medlemsländer i Europa. Deras gemensamma nämnare är att de flyttat till Spanien i hopp om en ekonomiskt tryggare framtid. Alla med utländskt ursprung är alltså "extranjeros", utlänningar, men av dem är många dessutom "inmigrantes", invandrare. Det största problemet i källtexten är att de ibland valt att skriva termen med fetstil, men lika ofta har den lämnats omarkerad. I "*Tala för att tolkas. Sskriva för att översättas*" rekommenderas att termer markeras med kursiv stil. (*Tala för att tolkas. Skriva för att översättas*, 2001, s. 26-27) Jag började med att kursivera 'invandrare' och 'utlänningar' varje gång de dök upp i texten. De förekommer dock väldigt ofta, och resultatet blev störande för läsningen. I stället valde jag att i stället kursivera termerna de gånger de av sammanhanget verkligen fungerade som termer.

Jag anser att läsaren på så sätt uppmärksammas på att texten gör skillnad på invandrare och utlänningar, och att jag genom att ta bort fetstilen, som verkar användas tämligen godtyckligt i källtexten, gjort termbruket mer begripligt.

4. AVSLUTNING

De slutsatser jag kan dra från översättningen av min källtext är att det är nödvändigt att frigöra sig från källtextens struktur för att kunna åstadkomma en översättning som är godtagbar ur klarspråksperspektiv. Jag har framför allt blivit tvungen att bryta upp källtextens långa meningar i två eller flera kortare. Det är också viktigt att vara uppmärksam på onödiga förtydliganden och upprepningar, och att i stor utsträckning våga utelämna sådana. Ett annat sätt att underlätta för

läsaren är att förenkla komplexa formuleringar genom att översätta dem så enkelt och kortfattat som möjligt.

5. RESUMEN EN CASTELLANO

Esta tesis es el trabajo final para la licenciatura en traducción en la Universidad de Estocolmo, Instituto de Traductores e Intérpretes (TÖI).

En mi tesis traduzco una investigación hecha por el Defensor del Pueblo al sueco, intentando seguir las normas de lenguaje claro. El texto tiene muchos problemas desde el punto de vista de lenguaje claro, sobre todo en la construcción de las frases, que son largas y complejas. En mi traducción el cambio más frecuente ha sido dividir una frase larga en dos o tres frases. También he procurado expresar construcciones complejas lo más fácil posible. Otro cambio frecuente ha sido la exclusión de sinónimos y de información redundante. La tesis también consiste de un análisis de texto, y un comentario de mi traducción, los dos basados en las normas de lenguaje claro. Mi conclusión es que para obtener un lenguaje claro, los traductores tienen que liberarse de la estructura del texto original y hacer grandes cambios sobre todo en cuanto a la construcción de la frase. Cuando se trata de un texto informativo como el trabajo monográfico que he traducido se pueden aceptar cambios de la forma siempre que no se pierda el significado.

El fondo del trabajo son los problemas que surgen cuando un traductor se encuentra con textos que vienen de culturas que son diferentes en cuanto al lenguaje que se usa en textos oficiales. En Suecia ha tenido gran impacto un proyecto que se llama *lenguaje claro*, y que aspira a que las autoridades se expresen de manera que los ciudadanos lo entiendan. Esto es importante para mantener una democracia en que los ciudadanos sienten que el trabajo y las decisiones de las autoridades son comprensibles y accesibles. En otros países, como España, este trabajo todavía no ha tenido el mismo impacto. Ahora, dado

la aumentada cooperación internacional que significa por ejemplo la UE, y la cantidad de textos traducidos de otros idiomas al sueco que esta cooperación produce, hay un riesgo que los textos suecos van a regresar desde el punto de vista de lenguaje claro. Por esto los traductores tienen que esforzarse en seguir las normas de lenguaje claro cuando traducen textos que han sido escritos sin seguir estas normas.

6.KÄLLFÖRTECKNING

Källtexten:

Defensor del Pueblo, Madrid, 2003: La escolarización del alumnado de origen inmigrante en España: Análisis descriptivo y estudio empírico, hämtad från:

<http://www.defensordelpueblo.es/documentacion/informesmonograficos/Escolarizacion.zip>

Tryckta källor:

Ehrenberg-Sundin, Barbro & Rydell, Charlotte. 2001.

Tala för att tolkas Skriva för att översätta Utrikesdepartementet.

Hämtad från <http://regeringen.se/sb/d/3251/a/19315>

Ehrenberg- Sundin, Barbro. 2000.

Internationellt klarspråksarbete – en grund för bättre EU-texter?

I: Melander, Björn (red): *Svenskan som EU-språk*

Hallgren & Fallgren, Uppsala

Europeiska kommissionen, *Write clearly*

Skrift utgiven av europeiska kommissionens översättningstjänst.

Hämtad i februari 2005 från:

<http://europa.eu.int/comm/translation/en/ftfog/booklet/index.htm>

Hellspong, Mats & Ledin, Per.1997. *Vägar genom texten* Studentlitteratur, Lund

Ingo, Rune. 1991. *Från källspråk till målspråk* Studentlitteratur, Lund

Nordstedts spanska ordbok, 1999, Nordstedt Ordbok

Regeringen, *Begriplighet på hög nivå, regeringen främjar klarspråk*

2005. Publikation, hämtad från <http://www.regeringen.se/sb/d/177/a/2675>

Regeringen, *Klarspråkstestet*, hämtat i februari 2005 från

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/02/17/86/klarsprakstestet.pdf>

Regeringen, *Uppdrag att genomföra en utvärdering av begripligheten i myndigheternas texter*, diarienummer 2000/424-5, Statskontoret, 2001.

På uppdrag av Justitiedepartementet, hämtad från:

<http://www.statskontoret.se/upload/Publikationer/2001/200118.pdf>

Internetadresser:

www.ne.se (Nationalencyklopedin)

www.rae.es (Real Academia Española, spansk ordbok)